

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

שער
שלישי

קובץ
שלשלת האור

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

לך לך

(חלק טו — שיחה ב)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושתים לבריאה

שנת המאה ועשרים להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות
שבוע פרשת לך לך, ד"י מרחשון, ה'תשפ"ב (ב)

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2021

by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

לד לד ב

עמו גם כח הבורא (המצווה) להגיע לעצמות התורה, כפי שהיא למעלה לגמרי מן העולם⁵.

וזהו שכתב הרמב"ם⁶: „שכל מה שאנו מרחיקים או עושים היום אין אנו עושין אלא במצות הקב"ה ע"י משה רבינו ע"ה לא שהקב"ה אמר זה לנביאים שלפניו כגון זה שאין אנו אוכלין אבר מן החי אינו מפני שהקב"ה אסרו [אותו] לנח אלא לפי שמשה אסר עלינו אבר מן החי במה שצוה בסיני שיתקיים איסור אבר מן החי וכמו כן אין אנו מליץ מפני שאברהם אבינו ע"ה מל עצמו ואנשי ביתו⁷ אלא מפני שהקב"ה צוה אותנו על ידי משה רבינו שנמול כמו שמל אברהם אבינו ע"ה, וכן גיד הנשה אין אנו הולכים אחר

א. כבר נתבאר כמה וכמה פעמים (ומבואר בחסידות בכמה מקומות¹) החילוק בין לימוד התורה וקיום המצוות של אברהם [כדברי רז"ל²: „אברהם אבינו זקן ויושב בישיבה וכו'“, „עשה אברהם אבינו את כל התורה עד שלא ניתנה³“, ועד"ז של] יצחק יעקב והשבטים, לקיום התורה והמצוות של ישראל לאחר מתן תורה – דכיון שלימוד התורה של האבות הי' קודם מתן תורה, לפני הציווי על לימוד התורה וקיום המצוות, ובאופן ד"וירד הוי" על הר סיני⁴“, היינו, שלימוד התורה וקיום המצוות שלהם הי' (בכלל – באופן של „אינו מצווה ועושה“, אלא) מצד עצמם ובכח עצמם⁴, לא הי' ביכלתם להגיע למדריגת התורה כפי שהיא למעלה מן הנבראים אפילו הכי נעלים, כי אם לבחי" התורה כפי שהיא קשורה ושייכת אל הנבראים ועבודתם;

משא"כ לאחר מתן תורה, כיון שכבר ישנו ציווי מלמעלה על לימוד התורה וקיום המצוות, (ניתן ו)ישנו יחד

(5) ראה במקומות שנסמנו בהערה 1 ההוכחה לזה (שהנברא בכח עצמו אינו יכול להגיע למעלה משרשו ומקורו) מזה דשיערו חז"ל (יומא לא, א) דמעין עין עיטם גבוה מקרקע העזרה כ"ג אמה מהמקוה של כה"ג כו'.
(6) פיה"מ ספ"ז דחולין.

(7) להעיר שהרמב"ם כתב „מל עצמו ואנשי ביתו“ ולא כתב שהקב"ה צוה לאברהם שימול עצמו (וכו"ב), אף שאברהם נצטווה ע"ז בפרשתנו (יז, א ואילך) – וי"ל בדוחק כי בזה מדגיש דכח הבורא במצות הוא רק בהציוויים לאחר מ"ת. משא"כ לפני מ"ת גם בה שניצטוו הרי לגבי המצוות שלאחר מ"ת הרי"ז כאילו „מל עצמו“ כי לא הי' בזה כח הבורא שלמעלה מהבריאה. אבל מקדים „לא שהקב"ה אמר זה לנביאים שלפניו“. ולהעיר שבאיסור אבר מן החי כתב „שהקב"ה אסרו [אותו] לנח“. אבל שם הרי מדובר באיסור שהוא גם לב"ג. ואכ"מ. וראה לקו"ש ח"ה ע' 89 הערה 25. ועוד.

(1) ד"ה זכור תרנ"ד. ד"ה וכל העם תרע"ח. ד"ה השקיפה תרפ"ט בסופו (סה"מ תש"י ע' 280). ד"ה וכל העם תש"ו. ועוד. וראה בכללות הענינים המבוארים לקמן – ספר הערכים חב"ד ח"א ערך אבות. וש"נ.

(2) יומא כה, ב.

(3) קדושין פב, א. פרש"י תולדות כו, ה (באברהם). שם כו, יב. כז, ג. ט (ביצחק). וישלח לב, ה (ביעקב).

(4) להעיר מפרש"י ר"פ נח (ד"ה את האלקים) „אבל אברהם הי' מתחזק ומהלך בצדקו מאליו“ (אלא ששם הוא בניגוד לנח).

עד"ז ויתירה מזו אפשר לומר לענין התורה והמצוות של האבות (כמבואר בחסידות בארוכה¹²), שהן היו הכנה ונתינת כח כדי שלאחרי זה תוכל להתקיים נתינת התורה והמצוות במתן תורה, ושכיום המצוות דישראל בדברים גשמיים לאחר מתן תורה תהי' המשכת אלקות¹³.

אמנם, לכאורה אין די בזה, שהרי הסיפור ע"ד עבודת האבות נקבע בתורה, והתורה היא נצחית¹⁴, ובהכרח לומר שזהו (לא רק הודעה או הכנה, כנ"ל, אלא גם) הוראה נצחית (למעשה) בעבודה שלאחר מתן תורה¹⁵.

ג. ע"ד השאלה הנ"ל בנוגע לעבודת האבות, יש לשאול גם אודות גלות מצרים: מהי ההוראה מסיפור התורה ע"ד גלות מצרים לבני ישראל בכל הזמנים ובכל המקומות (ובפרט שלא תתכן שוב גלות כגלות מצרים)¹⁶?

(12) ראה תו"ח שם פג, סע"ג ואילך. חיי שרה קלה, סע"א ואילך (פכ"ט). קלז, א (פל"ד). אוה"ת ריש פרשתנו (עב, ב ואילך). תתרה, א ואילך. ועוד.

(13) וראה גם לקו"ש ח"א ע' 41. ח"ג ע' 758. ח"ה ע' 79 ואילך. ע' 88 ואילך.

(14) תניא פי"ז. קו"א ד"ה ולהבין פרטי ההלכות (קס, א).

(15) ע"ד הפשט מתורץ זה ע"פ פירוש רש"י ר"פ בראשית (שהרי בא לתרץ בנוגע לכל הפרשיות עד החודש הזה) – ראה מפרשי רש"י שם. לקו"ש ח"ה שיחה א' לפ' בראשית. ולהעיר: א) לכמה מפרשים קושיית רש"י היא בנוגע לסיפורי התורה. ב) י"ל שלפי תירוץ, "כח מעשיו הגיד לעמו גו' שאם יאמרו כו" מובן שגם ע"פ פשוטו של מקרא צריך להיות בעניני התורה הוראה נצחית בכל הזמנים. וראה לקו"ש שם שוה"ג להערה 6.

(16) ראה גבורת ה' למהר"ל פס"א. זח"ב מ, א.

איסור יעקב אבינו אלא מצות משה רבינו ע"ה" –

שכן, דוקא ב(קיום) תורה ומצוות כפי שניתנו במתן תורה ישנו כח הבורא, שע"ז נמשך עצם התורה.

עפ"ז צריך להבין: כל ענין בתורה (מלשון הוראה⁸) הרי הוא הוראה בעבודתם של ישראל (גם) לאחר מתן תורה; וא"כ מהי ההוראה מאריכות הסיפור ע"ד עבודת האבות בתורה שבכתב, בתורה שבעל פה ובהרחבת הביאור בדרושי חסידות וכו' – הלא אין זו העבודה דלימוד התורה וקיום המצוות שלאחר מתן תורה, ומאי דהוה הוה⁹?

ב. הרמב"ן¹⁰ בפרשתנו מבאר שאריכות הכתובים, "בספור המסעות וחפירת הבארות ושאר המקרים (של האבות) .. כולם באים ללמד על העתיד" [כדאיתא במדרש¹¹], "כל מה שאירע לאבות סימן לבנים"¹², והולך ומבאר, "כי כאשר יבוא המקרה לנביא משלשת האבות יתבונן ממנו הדבר הנגזר לבוא לזרעו ודע כי כל גזירת עירין כאשר תצא מכוח גזירה אל פועל דמיון תהי' הגזירה מתקיימת על כל פנים" (ומביא על זה דוגמאות מהנביאים).

(8) זח"ג נג, ב. גו"א ר"פ בראשית בשם הרד"ק. ראה זח"ג קנב, א.

(9) ראה תו"ח פרשתנו פה, סע"ב (רפל"ד). שם פכ"ט. רפל"ו. ובכ"מ. אבל שם השאלה והביאור, "למה קדם משה לכתוב ס' בראשית כו' למה קדמו לעיקר התורה", "האריכות" כו'.

(10) יב, ו. וראה שם יב, יו"ד. יד, א. תולדות כו, א. וישלח לב, ד.

(11) ראה תנחומא פרשתנו ט. ב"ר פ"מ, ו.

האבות¹⁹ (שהיו מרכבה לאלוקות²⁰); אבל לאידיך, ע"י התורה ומצוות שלהם נמשך אור שלמעלה מהעולם – וממילא אינו מאיר בגלוי (כ"כ).

וטעם הדבר: קודם מתן תורה היתה הגזירה ד"עליונים לא ירדו לתחתונים ותחתונים לא יעלו לעליונים"²¹, היינו, שמדריגת האלקות שלמעלה לגמרי מהעולם לא תומשך ל"תחתונים"; ולאחר מתן תורה, בטל את הגזירה הראשונה ואמר התחתונים יעלו לעליונים והעליונים ירדו לתחתונים", עד שהנבראים התחתונים יכולים להתאחד עם האלקות שלמעלה לגמרי מן העולם.

אלא שבמתן תורה גופא ה' הגילוי מלמעלה למטה, היינו שה"מטה" לא ה' כלי לגילוי האור²², ולכן לא נמשך אור זה בפנימיותו באופן גלוי.

וכידוע שגילוי האור האלקי במ"ת ה' רק לפי שעה²³ ואח"כ נפסק – "במשוך היובל המה יעלו בהר"²⁴.

וכדי שאיש ישראל יהי' כלי לגילוי האור דמתן תורה שלמעלה מהעולם, הרי זה ע"י עבודתו דוקא²⁵, שעל ידה נפעל גילוי ואיחוד נצחי.

(20) ב"ר פמ"ז, ו. פפ"ב, ו. וראה תניא פכ"ג.

(21) שמו"ר פי"ב, ג. תנחומא וארא טו.

(22) לקו"ת ראה כת, ב. ד"ה וירד תרמ"ג בסופו. ד"ה זכור הנ"ל. ד"ה אריב"ל תרח"ץ פ"ח. המשך תרס"ו ע' שנג. המשך תער"ב ח"ב ע' תתקל ואילך.

(23) ראה תניא פל"ו.

(24) אף שבתחלה כל הנוגע בהר מות יומת (יתרו יט, יב"ג) מצד "וירד ה' על הר סיני" (יתרו שם, כ).

(25) ראה ד"ה וירד שם: "המכוון בזה כדי

וע"ד הנ"ל, הנה אף כאן לכאורה לא די לתרץ ע"פ הביאור הידוע¹⁷, אשר גלות מצרים היתה הקדמה למתן תורה – דהיינו, שהיתה "כור הברזל"¹⁸ שפעל זיכוך בעולם כדי שיהא ראוי לקבלת התורה – דכיון שענין זה הוא חלק בתורה, צריך לומר שיש כאן הוראה בנוגע לפועל באופן נצחי, בכל הזמנים, גם לאחרית מתן תורה.

ואין זאת אלא שההוראה שבסיפורי התורה בענין "עבודת האבות" ו"גלות מצרים" על הזמן שלאחרי מתן תורה היא הוראה באופן של הכנה, כדלקמן, ולכן גם הסיפורים עצמם אמורים בתורה כהקדמה והכנה למתן תורה.

ד. והביאור בזה: החילוק בין עבודת האבות לעבודת ישראל לאחרי מתן תורה בקיום התורה והמצוות הוא בשתים – הן מצד האדם העובד, והן מצד הגילוי מלמעלה: אצל האבות ה' הגילוי שע"י עבודתם בדרך מלמטה למעלה, היינו שהם עצמם נתעלו ונזדככו, וממילא נעשו כלים ממש לאור האלקי שהאיר ע"י עבודתם¹⁹.

וכמו כן מצד האור – כיון שהי' זה אור שהוא בערך אל (עבודת) הנבראים, האיר אצלם אור זה באופן גלוי.

משא"כ בעבודת ישראל שלאחרי מתן תורה, אין כל אחד ואחד זוכה להזדככות ועלי' גדולה כ"כ כמו אצל

ד"ה כימי צאתך תש"ח רפי"ב. לקו"ש ח"ה ע' 177. וראה לקו"ש חלק יח ע' 392.

(17) תו"א ע"ד, א ואילך. ועוד.

(18) ואתחנן ד, כ.

(19) ראה ד"ה זכור (תרס"ה פ"י. תרנ"ד). וראה

תניא פמ"ז. תו"א כג, ג.

העבודה בביטול וזיכוך מציאותו, שע"ז נעשית אצלו התאחדות עם האלקות שבמדריגת הבריאה – ואזי ייעשה כלי להמשכה והגילוי דתורתו של הקב"ה כפי שניתנה במתן תורה, שהיא למעלה לגמרי מהבריאה.

[וענין זה הוא בדוגמת מאמר רז"ל²⁸, „לעולם יעסוק אדם בתורה ומצוות אע"פ שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה", היינו שאין הדברים אמורים רק במי שאין ביכלתו בתחילת עבודתו ללמוד לשמה, אלא – כמשמע מאמרו „לעולם” – זהו סדר הלימוד ע"פ תורה²⁹, כי ע"י לימוד התורה „שלא לשמה”, אפילו במדריגה הנעלית ביותר שבוה, מתאחד האדם עם התורה (שלא כפי שהיא מצד עצמה, למעלה מהעולם, אלא) כפי שהיא במדריגה הקשורה לאיזו מציאות בעולם (שהיא התכלית שלשמה הוא לומד)³⁰ – וזוהי ההקדמה שעל ידה יבוא ללימוד תורה לשמה (שהיא תורתו של הקב"ה), ההתקשרות להקב"ה עצמו ע"י תורתו³¹ כפי שהיא למעלה לגמרי מהתלבשות בעולם].

ה. ועפ"ז מובן כיצד עבודת אברהם (והאבות בכלל) בקיום התורה והמצוות היא חלק בתורה – הוראה נצחית לכל אחד מישראל בכל הזמנים: גם אחרי מתן תורה, כדי שהגילוי דמתן תורה יתאחד עם האדם הלומד תורה ומקיים מצוות, נדרשת ההקדמה דעבודה מצד עצמו, ע"ד עבודת האבות;

דכשם שבכללות ההכנה למתן תורה, כדי שתומשך בבריאה בחי' האלקות והתורה שלמעלה מהעולם, היתה צריכה להיות תחילה שלימות עבודת וביטול הנבראים מצד עצמם, שע"ז ימשיכו את האור השייך לבריאה ובערך אלי' – וזה נעשה ע"י עבודת האבות²⁶ – ורק לאח"ז נמשך בבריאה אור שלמעלה מן העולם²⁷;

עד"ז הוא גם בפרטיות, בעבודת בני ישראל: כדי שהאור שלמעלה מהבריאה (הנמשך באופן דמלמעלה למטה, כנ"ל) יתגלה ויתאחד עם האדם הלומד תורה ומקיים מצוות, על האדם להגיע תחילה לשלימות

שיהי' ביטול היש לאין שיהי' העבודה, דנמ"ת נמשך מחמת עצמו שלא באתערותא דלתתא".

(26) אי"ז סתירה להמבואר בד"ה וכל העם תרע"ח וד"ה לריח שמניך תש"ו פ"ז, שירידת נשמות האבות לעוה"ז הי' בשביל להמשיך גילוי אלקות בעולם ולא בשביל לתקן העולמות, והצורך בגילוי זה בכדי שלאחרי זה יהי' אפשר להיות התיקון ע"י כו' וכדוגמא שתחלה הי' האור שלגלות עצמותו ואח"כ הוא הגילוי להאיר את העולמות כו' – כי י"ל שזוהו בנוגע להגילוי בעולם, היינו ביחס להגילוי בדברים גשמיים, שעבודת האבות לא פעלה בהם, משא"כ בנוגע להגילוי בהאבות עצמם.

(27) ראה עד"ז לקו"ש ח"ה ע' 159 ואילך ע"ד ההקדמה דקיום ז' מצות ב"נ למ"ת. וראה לקמן ע' 96 ואילך.

79 ואף שמתן תורה פעל חידוש בכל המדריגות בלימוד התורה, שע"י

(28) פסחים נ. ב. ויש"נ.

(29) ראה פיה"מ להרמב"ם סנהדרין פ' חלק ד"ה וכת חמישית. רמב"ם סוף הלכות תשובה.

(30) גם הלימוד ע"מ לעשות אי"ז תכלית הלימוד לשמה. ולימוד דיגדיל תורה ויאדיר (חולין טו, ב).

(31) תניא פ"ה מפע"ח (ולהעיר דבפרטיות נק' זה אדעתא דנפש' – סידור דרושים לחתונה (קכח, א). ד"ה ארע"ק תרס"ז (המשך תרס"ו ע' שפה). ועוד. וראה ס"ה ש"ש ת"ש ע' 19 ובהערה (שם). וראה ב"ח או"ח סי' מז ד"ה ומ"ש דאמר.

ובפרט שסדר לימוד זה הוא הסדר ע"פ התורה: תחלה פשט התורה, אח"כ רמז ודרוש ואח"כ סודות התורה.

ז. והביאור בזה, בקיצור עכ"פ (וכמו שכבר נתבאר כמה פעמים): כאשר לומדים עם קטן פשוטו של מקרא, והוא מתאר במחשבתו את "היד הגדולה", וה"יד החזקה", על דרך משל, כי גשמיית, אלא שהיא גדולה וחזקה יותר מן הנראה לעינינו – אין זה היפך האמת; שהרי אף הקטן מבין, שזה גופא שהיד הגשמיית של המלמד שלו וכיו"ב היא בעלת כח ויכולת וכל שאר תכונות היד, אין זה מצד הבשר והעצמות וכו' הגשמיים שבה, כי אם מצד הכח והחיות שבתוכה (היינו, הנשמה – אף שאין הוא יודע כלל מהות ענין זה, והמלמד שלו אף הוא אינו יודע, אלא שהוא אומר לו שזהו) כח וחיות הבאים מאת הקב"ה. וממילא

80

בזו המחשבה לפי מה שראו במקראות ויותר ממה שראו בדברי האגדות. וראה כ"מ שם מהעיקרים.

ועוד י"ל דדברי הראב"ד, וכמה גדולים וטובים ממנו הלכו בזו המחשבה לפי מה שראו במקראות כו" – היינו דאף שהוא מצ"ע אינו גוף ובעל תמונה אפשר שיתלבש בגוף כו' כיון שהוא כל יכול ונמנע הנמנעות*. ולהעיר מהאמונות והדעות לרס"ג מאמר ב' ספ"ט. ועוד. וראה תו"ש סוף חלק ט"ז.

(* וע"ד הדיעות שהבינו ענין הצמצום כפשוטו (ראה שער היחוד והאמונה פ"ז פג, סע"א ואילך)) שהיו מקובלים אמתיים, שאד"ז כותב רק "שגו וטעו בעיונם בכתבי הארז"ל" – כי תפוטו כן מצד האמונה בהקב"ה שהוא כל יכול ונמנע הנמנעות (ראה בארוכה שיחת שי"פ עקב תשל"א. דברים (ושלאח"ז) תשמ"ו. ח"ה"ש ו"ש"פ נשא תשמ"ג. ועוד). ואכ"מ.

הלימוד נמשך מבחי' התורה שלמעלה ממציאאות העולם, כמאמר רז"ל³²: "כל תלמיד חכם שיושב וקורא ושונה ועוסק בתורה הקב"ה יושב כנגדו וקורא ושונה עמו" (ועד"ז במצוות), שזהו ענין שלא היא קודם מ"ת – מכל מקום, המשכה זו היא באופן של העלם; וכדי שתומשך בגלוי ותתאחד עם מציאות הלומד, צריכה להיות אצלו שלימות העלי' ביכוך מציאותו והתאחדותו עם בחי' התורה השייכת לעולם, כנ"ל.

ו. כעין זה רואים אנו גם בסדר לימוד והבנת התורה בכל אחד מישראל: בתחילת הלימוד עם "בן חמש למקרא" מפרש לו המלמד את פירוש הכתובים המדברים אודות הקב"ה בלשונות כגון "היד הגדולה", "היד החזקה" וכיו"ב, כפשוטם. וככל שיסביר לו בשעת מעשה את המכוון בלשונות כאלו האמורות לגבי הקב"ה, ויפשיט הדברים מגשמינותו, עדיין יתאר הילד במחשבתו שהמדובר הוא ביד גשמיית גדולה וחזקה, אלא ש"יד" זו גדולה וחזקה הרבה יותר מן היד שרואה אצל המלמד וכיו"ב.

ולכאורה: כיון שזוהי סתירה לעיקרי האמונה שאין לו גוף ולא דמות גוף – כיצד דורשת תורת אמת ללמוד עם קטן בשנים או בידיעה פסוקים ולשונות שבהכרח יש לפרש לו כפשוטם³³?

(32) תדבאר רפ"ח. יל"ש איכה רמז תתרי"ד.

(33) מובן שאי"ז שייך למ"ש הרמב"ם (הלכות תשובה פ"ג ה"ז) דנק' מין, דהרי זהו במי שיודע ומבין למעלה מזה כו', משא"כ בתינוק. וי"ל שעד"ז היא כוונת הראב"ד שם, הלכו

שלמעלה מהבריאה – אינו רק מצד ה"מטה", מצד האדם הלומד תורה, אלא גם מצד העליון, היינו מצד התורה עצמה:

סדר המשכת האור שלמעלה מהבריאה למטה, עד שמתאחד עם הבריאה, אינו באופן שהוא נמשך מיד כמות שהוא בבריאה, אלא שבתחילה נמשכת רק הארה ממנו, אור מצומצם, הבא בהתלבשות בעיני הבריאה, ורק לאח"כ מתגלה עצם האור.³⁶

ועד"כ בתורה שלמעלה מהבריאה – שקודם נתינת תורתו של הקב"ה במתן תורה, שהיא למעלה לאין ערוך מן הבריאה, נמשכה תחילה הארה מצומצמת ממנה – ע"י האבות, בחי' התורה כפי שהיא בערך ובשייכות לבריאה.

וכן הוא גם לאחרי מתן תורה גופא: קודם שמתגלית באדם תורתו של הקב"ה שלמעלה מהבריאה, צריכה להיות נמשכת תחילה ולהתגלות בחי' התורה השייכת להבריאה, ורק לאח"כ מתגלית בו התורה שלמעלה מהבריאה.

וע"כ סדר הלימוד בחלקי הפרד"ס שבתורה שנשתלשלו זה מזה: הפשט נשתלשל מהרמז, והרמז מהדרוש 81 והדרוש מהסוד.³⁷

ט. אמנם, סדר הלימוד והעבודה הנ"ל אין בו עדיין הכנה מספקת על מנת לקבל את תורתו של הקב"ה

מבין הקטן, שבודאי אין הכוונה בענין ה"יד הגדולה" וה"יד החזקה", וכן שאר התארים הגשמיים של הקב"ה, לגדלות הבאה מצד כמותם בגשמיות, כי אם מצד הכח הרוחני (מאת הקב"ה) שבהם.

כלומר, כל ענין בתורה שהקטן בידיעה לומדו ומבינו כפשוטו, הרי זה לימוד תורת אמת, תורתו של הקב"ה; אין זאת אלא שידיעתו בזה מצומצמת, כמה שנתלבש בפשט התורה כפי שהוא נתפס בשכלו של בן חמש למקרא; ורק לאח"כ, לפי הסדר שע"פ התורה, יבוא לידי ההבנה ד"בן עשר למשנה"³⁴ ולאח"כ – ד"בן חמש עשרה לגמרא" וכו', אשר באמיתיות ובפנימיות הוא ית' מופשט לגמרי מגשמיות, עד לאופן ההבנה כמו שהוא ע"פ סודות התורה.

ועד"כ הוא בבחי' התורה בכל לומד תורה, שתחילה עליו ללמוד תורה כפי שורש נשמתו³⁵, ולימוד זה הוא (בפרט זה) בדוגמת לימוד התורה של האבות, דהיינו תורה כפי שהיא בערך הבריאה, ואזי ישיג את שלימות הגילוי והעלי' כפי שהיא בבריאה; ואח"כ יבוא לידי לימוד התורה כמו שהיא בתכלית העילוי, למעלה מהבריאה ומשורש נשמתו – התורה כפי שניתנה במתן תורה.

ח. והטעם לזה שדרושה ההקדמה דעבודת האבות – שע"י עבודת האדם יבוא לידי שלימות מציאותו (היינו לבחי' אלקות ודרגת התורה השייכים לבריאה), בתור הכנה לגילוי בחי' התורה כפי שניתנה במתן תורה, תורה

(36) להעיר מד"ה לכה דודי תרפ"ט.

(37) לפי דעת הע"ח (הובא בנגיד ומצוה בתחלתו. נהר שלום בהקדמת רחובות הנהר בסופה). ולדעת המ"ח (מס' חייב הנשמות פ"א מ"ב) דדרוש ביצירה (ומשתלשל מרמז בריאה.

(34) אבות ספ"ה.

(35) ראה מ"ש אדה"ז להלכה הלכות ת"ת

פ"א ס"ד.

במתנה. הצמח־צדק לא הסכים להצעה זו, בהסבירו, שאת התורה רוצה הוא לרכוש ביגיעה עצמית. כעבור כמה וכמה שנים, כאשר הוסיף חכמה על חכמתו⁴¹, אמר הצמח־צדק שמצטער על זה שלא הסכים להצעתו של רבינו הזקן, שהרי ככל שהי' רבינו הזקן נותן לו עניני תורה נעלים, עדיין הי' מקום אצלו ליגיעה בתורה – על ענינים נעלים עוד יותר – שהרי התורה היא בלי גבול ותכלית.

ולכאורה יש לשאול: מעיקרא מאי קסבר ולבסוף מאי קסבר? הרי קשה לומר, שבהיותו גדול בידיעת התורה וכו', במצב שבו הי' ראוי לקבל מאת אדמו"ר הזקן תורה במתנה, לא עלתה בדעתו סברה פשוטה כזו.

82 והביאור בזה: לא היתה כאן חרטה על העדר רצונו בעבר לקבל במתנה עניני תורה, אלא שבשעה שרצה רבינו הזקן ליתן לו תורה זו, הרגיש הצמח־צדק שעדיין חסרה לו ההכנה דעבודת היגיעה בתורה – יגיעה מתאימה לקבלת הצעה כזו, ועל כן סבר שעדיין אין הוא כלי לתורה שביקש רבינו הזקן ליתן לו במתנה.

ולאחר זמן, כאשר היתה אצלו גם יגיעה זו בתורה, הרגיש בעצמו שנעשה "כלי" הראוי למתנה זו בתורה, שתתגלה לו תורה שלמעלה מיגיעתו.

וי"ל שההקדמה הנ"ל דעבודה ויגיעה בתורה, היא ע"ד ובדוגמת היותה של גלות מצרים הכנה למתן תורה.

(משיחות יום ב' דחג השבועות תשל"ה, פורים תשכ"ט)

שלמעלה מהבריאה, אלא בהכרח להזקק גם לעבודה דגלות מצרים; וכפי שהי' הדבר בפעם הראשונה, שלאחרי התורה והמצוות ועבודת האבות עדיין הי' צורך בגלות מצרים כהכנה למתן תורה.

והטעם בזה י"ל: כיון שמדריגת התורה שניתנה במתן תורה היא נעלית לגמרי מן הבריאה, אין די בזה שהנברא מגיע בעבודתו לשלימות שלו ומתאחד עם התורה כפי שהיא בבריאה, כי סוף־כל־סוף אין לנברא שום ערך לגבי הבורא.

ולכן בהכרח לפעול גם שינוי בהנברא – ע"י הקדמת הפעולה ד"גלות מצרים", ודוקא ע"ז מתגלית בו תורתו של הקב"ה.

אופן גלות מצרים הי' כמו שנאמר³⁸ „בחומר ובלבנים ובכל עבודה בשדה גו' אשר עבדו בהם בפרך". ותוכן ענין זה בלימוד התורה מבואר בזהר³⁹ – „בחומר דא קל וחומר ובלבנים דא לבון הלכה". וכללות ענין עבודת פרך הוא – עבודת נשים לאנשים³⁹, היינו עבודה שהיא היפך טבעו ורגילותו של האדם, ודוקא ע"י עבודה ויגיעה היפך טבעו נעשה הביטול והזדככות המציאות של הנברא, עד שתוכל להתגלות בו תורתו של הקב"ה שלמעלה מהעולם⁴⁰.

י. עפ"ז יש לבאר סיפור תמוה אודות כ"ק אדמו"ר הצמח־צדק: בעודו צעיר לימים, קראהו פעם רבינו הזקן, ואמר לו, שברצונו ליתן לו (עניני) תורה

(38) שמות א, יד.

(39) זח"ג קנג, סע"א.

(39*) סוטה יא, ריש ע"ב.

(40) ראה גם לקמן ע' 328-9.

(41) ע"ד לשון הקדמת בני המחבר לשו"ע

אדה"ז בנוגע לאדה"ז.